

УДК 336.74:336.71

О. Г. Казарян, здобувач

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

**МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ
БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ**

А. Г. Казарян, соискатель

Черниговский национальный технологический университет, г. Чернигов, Украина

**МЕТОДИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ОЦЕНКЕ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ
БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ**

Oleksandra Ghazaryan, candidate

Chernihiv National Technological University, Chernihiv, Ukraine

**METHODICAL APPROACH TO THE ASSESSMENT
OF THE FINANCIAL CONDITION OF THE BANKING SYSTEM**

У статті проаналізовано фінансовий стан банківської системи України та його регулювання. Ідентифіковані проблеми та деформації у її функціонуванні: високий рівень залежності ресурсної бази від зовнішніх запозичень; зростання темпів інфляції; девальвація гривні; низька якість банківських активів; низький рівень капіталізації банків та інші. Обґрунтовано, що поєднання та узгоджене використання інструментів фінансової політики, наявних та перспективних до впровадження інструментів макро- й мікропруденційного регулювання є основою для формування сприятливих умов функціонування банківської системи. Запропоновано науково-методичний підхід до оцінки результативності фінансового регулювання банківської системи, який, на відміну від наявних, передбачає використання методу ентропії, реалізується в три етапи (вибір показників, інтегральне оцінювання та формування шкали інтегральних показників) та передбачає розрахунок чотирьох груп індикаторів, які об'єднані в інтегральний показник (інтенсивності кредитно-фінансової взаємодії на міжбанківському ринку; ефективності реалізації функцій банківської системи; структурних змін та фінансових диспропорцій у банківській системі; показники оцінки діяльності системних банків).

Ключові слова: банківська система; фінансове регулювання; фінансова політика; фінансова стійкість.

В статье проанализировано финансовое состояние банковской системы Украины и его регулирования. Идентифицированы проблемы и деформации в ее функционировании: высокий уровень зависимости ресурсной базы от внешних заимствований; рост темпов инфляции; девальвация гривны; низкое качество банковских активов; низкий уровень капитализации банков и другие. Обосновано, что сочетание и согласованное использование инструментов финансовой политики, существующих и перспективных к внедрению инструментов макро- и микропруденциального регулирования является основой для формирования благоприятных условий функционирования банковской системы. Предложено научно-методический подход к оценке результативности финансового регулирования банковской системы, который в отличие от существующих, предусматривает использование метода энтропии, реализуется в три этапа (выбор показателей, интегральная оценка и формирования шкалы интегральных показателей) и предусматривает расчет четырех групп индикаторов, объединены в интегральный показатель (интенсивности кредитно-финансового взаимодействия на межбанковском рынке; эффективности реализации функций банковской системы; структурных изменений и финансовых диспропорций в банковской системе; показатели оценки деятельности системных банков).

Ключевые слова: банковская система; финансовое регулирование; финансовая политика; финансовая устойчивость.

The article analyzes the financial condition of the banking system of Ukraine and its regulation. Identified problems and deformations in its functioning: high level of dependence of the resource base on external borrowings; rising inflation, devaluation of the hryvnia; low quality of bank assets; low level of capitalization of banks and others. It is substantiated that the combination and coordinated use of financial policy instruments, existing and promising to implement instruments of macro- and micro-prudential regulation is the basis for the formation of favorable conditions for the functioning of the banking system. A scientific and methodological approach to assessing the effectiveness of financial regulation of the banking system, which, unlike existing ones, involves the use of entropy, is implemented in three stages (selection of indicators, integrated evaluation and scale of integrated indicators) and provides for the calculation of four groups of indicators, united in an integrated indicator (intensity of credit and financial interaction in the interbank market; efficiency of the functions of the banking system; structural changes and financial imbalances in the banking system; indicators for assessing the activities of systemic banks).

Keywords: banking system; financial regulation; financial policy; financial stability.

JEL Classification: G21

Постановка проблеми. На етапі трансформації ринкових відносин в Україні та підходів до регулювання в різних сферах національної економіки є актуальним розроблення нової методології формування механізму фінансового регулювання банківської системи. Досліджувана проблема є досить нагальною для вітчизняного державотворення, яке зумовлено насамперед необхідністю підвищення важливості

фінансового регулювання всієї банківської системи країни для соціального-економічного поступу національної економіки. Однак вимагає вирішення завдання щодо налагодження взаємодії Національного банку і Уряду України в контексті посилення всебічного фінансового контролю з метою формування єдиної фінансової політики держави на сталий інноваційно-інвестиційний розвиток, сприяння зниженню рівня безробіття, зростання рівня якості життя населення України. Нині перед світовою спільнотою постає питання не просто передбачати фінансові кризи, їх уникати або зменшувати їхні наслідки, а важливо зрозуміти причину цієї хвороби. Фінансова система потребує не просто косметичного ремонту, що забезпечив би одноразовий вихід із кризи, а такої перебудови, яка виключила б кризові явища в принципі. Удосконалення державного регулювання банківської системи повинно виходити саме з цього принципу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Завдання щодо організації фінансового регулювання банківської системи досліджували В. Виговська, Н. Версаль, В. Вовк, Н. Гребеник, А. Грязнова, М. Дубина, С. Єгоричева, В. Коваленко, О. Крухмаль, В. Маргасова, В. Міщенко, Ф. Мишкін, А. Муричев, К. Раєвський, О. Сакур, Т. Смовженко, О. Тавасієв, Г. Шиназі та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Незважаючи на досить широкий спектр напрямів дослідження в зазначених працях науковців практично не представлено питання оцінки фінансового стану банківської системи України та стратегічні орієнтири його покращення.

Мета статті. Стаття покликана структурувати методичні засади до оцінки фінансового стану банківської системи України.

Виклад основного матеріалу. За результатами дослідження визначено, що зростаюча залежність України від міжнародної економіки і світової фінансової системи стала ключовою причиною поширення кризових явищ на національне господарство загалом і його банківську систему зокрема. Серед основних факторів внутрішніх дисбалансів банківської системи України можна виділити такі: високий рівень залежності ресурсної бази від зовнішніх запозичень та значна частка іноземного капіталу в структурі капіталу банківської системи України; зниження рівня капіталізації банків, що не сприяє забезпеченню належним чином їхньої фінансової стабільності; зниження якості банківських активів, що визначається значним зростанням проблемної заборгованості в представленій структурі кредитного портфеля; несприятлива ринкова кон'юнктура та неефективність антикризових заходів; проведення політики форсованого підвищення доходів населення, що не враховує показники зростання продуктивності праці та забезпечення товарною масою; необґрунтоване зростання доходів та споживчого кредитування за рахунок неконтрольованих банківських позик та ін. Основними зовнішніми факторами, які стали причиною кризових явищ у банківській системі України, стали: зростання темпів інфляції, девальвація гривні, проблеми з платіжним балансом, кредитні «буми», політична нестабільність, зниження темпів економічного зростання та обсягів експорту, падіння цін на активи, а також низький ступінь розвитку фінансових ринків і фінансового законодавства. У свою чергу, антикризові дії Національного банку України щодо контролю за валютними позиціями банків мали короткостроковий ефект, тому схильність банківської системи до валютного і кредитного ризиків залишається досить значною [1-3; 5].

Встановлено, що зміна цілей фінансової політики щодо таргетування валютного курсу на таргетування інфляції негативно вплинули на функціонування банківської системи, а саме зростання безнадійної заборгованості за кредитами, які не змогли повернути економічні агенти. Кількість банків і філій у 2008–2018 роках мали тенденцію до зменшення, що стало результатом проведення «очищення» банківської

системи та негативно вплинуло на показники діяльності вітчизняної банківської системи й економічних агентів, що розміщували свої кошти в різних банках, які ліквідовуються (питома вага активів банків, які беруть участь у процедурі ліквідації за 2010–2018 роки, у загальній структурі активів банків України становила 18,7 %, відповідно коштів юридичних осіб – 18 % та фізичних осіб – 29,7 %). Такі негативні тенденції призвели до зниження фінансової стійкості банківської системи, насамперед шляхом «заморожування» ресурсів інших банків саме тих банках, які за певний період перебували в процесі ліквідації, сприяючи цим самим виникненню «ефекту доміно».

У свою чергу, в абсолютному вимірі динаміка показників функціонування банківської системи України мала тенденцією до зростання, а у відносних показниках у грошовому вимірі – до зниження, що пояснюється впливом інфляції і девальвації. Однак за умови скорочення кількості банків відбувається забезпечення стабільного зростання ключових показників, які представляють результативність фінансового регулювання банківської системи. Основні показники функціонування банківської системи України за 2010–2018 роки представлені в таблиці.

Таблиця

Основні показники діяльності банківської системи України
за період 2010–2018 рр.

Показник	Рік								
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Середні показники (млн грн)</i>									
Середній розмір активів банку	5383	6024	6441	7097	8334	10438	12714	16046	17528
Середній розмір активів банку в іноземній валюті	2263	2383	2576	2612	3645	4822	5232	6048	6341
Середній розмір власного капіталу банку	835	888	973	1070	937	791	1176	1873	1868
Середній розмір зобов'язань банку	4596	5136	5468	6027	7397	9647	11537	14173	15659
Середній розмір кредитів банку	4188	4582	4658	5060	6460	8180	10088	12103	13758
Середній розмір депозитів банку	2381	2810	3271	3722	4273	5973	8015	10701	11961
Цінні папери, випущені резидентами, у портфелі банків, на один банк	394	434	508	710	905	913	2670	4285	5364
Середня кількість діючих структурних підрозділів банку (шт.)	111	116	112	107	95	99	104	113	109
<i>Відносні показники (%)</i>									
Активи банків до ВВП	87,3	81,1	80,2	87,2	83,0	63,0	52,8	45,2	38,4
Кредити, надані банками, до ВВП	67,9	61,7	58,0	62,2	64,3	49,4	41,9	34,1	30,2
Кредити, надані банками нефінансовим корпораціям, до ВВП	46,4	44,3	43,1	47,2	49,1	39,6	34,5	27,8	24,2
Депозити, отримані банками, до ВВП	38,6	37,8	40,7	45,7	42,5	36,0	33,3	30,1	26,2
Цінні папери, випущені резидентами, у портфелі банків до ВВП	6,4	5,8	6,3	8,7	9,0	5,5	11,1	12,1	11,8
Активи банків на 1 млн населення, млн грн	20579	23103	24744	28123	30672	29293	29556	31800	32433
Кредити надані банками, на 1 млн населення, млн грн	16008	17571	17894	20050	23776	22956	23452	23985	25458
Активи банків до доходів населення	85,6	83,2	77,3	82,5	86,8	70,7	61,4	50,8	42,5
Депозити, залучені банками, до доходів населення	37,8	38,8	39,3	43,3	44,5	40,4	38,7	33,9	29
<i>Показники рентабельності (%)</i>									
Рентабельність активів	-1,4	-0,7	0,4	0,1	-4,0	-6,2	-15,5	-1,9	1,2
Рентабельність капіталу	-8,9	-5,0	2,9	0,7	-35,4	-82,1	-168,0	-16,3	10,9
Прибуток/збиток банківської системи, млрд грн	-13	-7,7	4,9	1,4	-52,5	-77,9	-195,7	-25,7	15,9

Джерело: складено на основі офіційних даних Національного банку України.

За аналізований період активи банків у розрахунку на 1 млн населення мали тенденцію до зростання (із 20 070 до 32 433 млн грн на 1 млн населення), яке є свідчення розширення масштабів усієї діяльності банківських установ (однак також мало місце лише номінальне зростання всіх активів банків). Відповідно, досить помітно зросла величина активів (із 5088 аж до 17 528 млн грн у розрахунку на 1 банк), засвідчуючи тим самим зниження конкурентної боротьби банківських послуг на вітчизняному банківському ринку. Показники рентабельності активів та капіталу протягом 2008–2018 років постійно коливались. Так, найнижча рентабельність була у 2016 р., що насамперед зумовлено збитками банківської системи в розмірі 195,7 млрд грн, з них 144,4 млрд грн є відрахуваннями до резервів ПриватБанком, що сягає 73,8 % від загальної суми збитків усієї банківської системи. Упродовж періоду, який аналізується, лише 2012–2013 роки та 2018 рік були беззбитковими.

Проведене оцінювання впливу фінансового регулювання на показники функціонування банківської системи в Україні за основними напрямками свідчить, що не лише інфляція негативно впливає на показники банківської системи, а й девальвація національної валюти. Знецінення активів банків у 2010–2018 роках відбулось унаслідок інфляції і девальвації на 73,7 % (інфляції – 44,5 %, девальвації – 29,2 %). Встановлено, що тиск інфляції був більш суттєвим, адже 63,8 % активів банків у 2018 р. були саме в національній валюті. Серед інструментів фінансового регулювання банківської системи найбільше вплинули вимоги до рівня ліквідності, що в майбутньому негативно впливатиме на вітчизняну банківську систему.

У результаті проведеного аналізу розвитку банківської системи України встановлено, що особливої актуальності набувають питання дослідження динаміки показників функціонування Національного банку України, адже він є важливою частиною для всієї банківської системи. Так, активи НБУ за 2008–2018 роки в їх номінальному виразі мали тенденцію до зростання починаючи із 2014 р. Щодо динаміки реальних активів, враховуючи вплив інфляції (у свою чергу, не вдалося провести оцінювання впливу рівня девальвації гривні на стан активів через відсутність інформації про обсяг активів в іноземній валюті), то вона суттєво не змінилась у досліджуваному періоді [8].

Відповідно, у структурі витрат НБУ у відсотках за 2008–2013 роки значну частку становили витрати за різними операціями із МВФ, із 2014 р. – витрати в розрізі депозитних операцій, які певним чином зумовили стрімке зростання витрат в їх абсолютному розмірі (рис. 1).

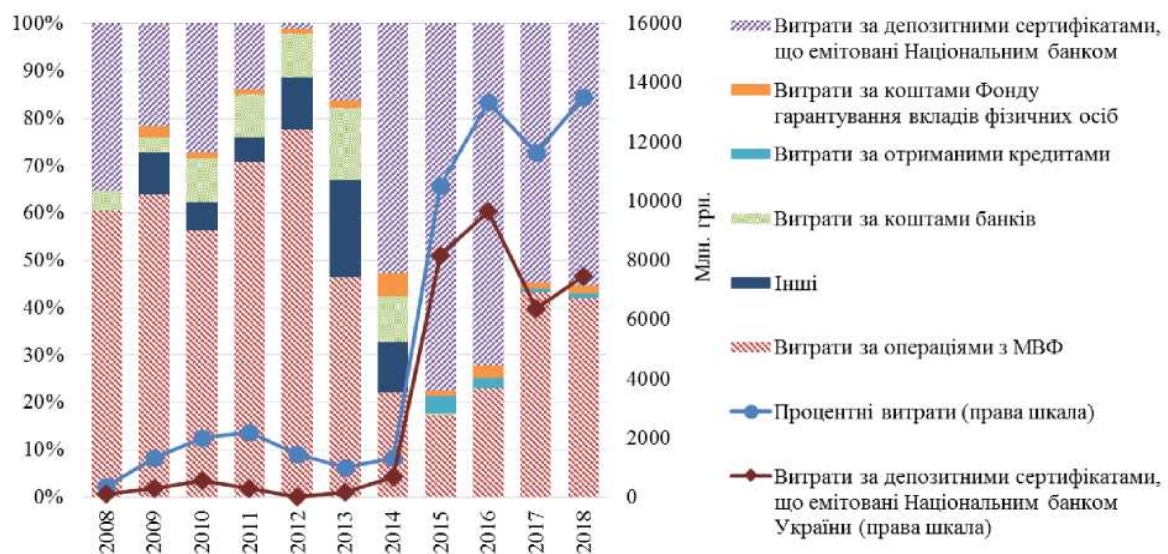

Рис. 1. Структура витрат НБУ за 2008–2018 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [6-7].

Не враховуючи суттєве зменшення представленої частки витрат за існуючими операціями з МВФ у загальній структурі витрат Національного банку України, різні зобов'язання перед МВФ суттєво зростали за 2015–2017 роки (рис. 2), тим часом погашення зобов'язань, які виникли перед МВФ, було мінімальними.

Рис. 2. Зобов'язання перед МВФ, погашення і витрати за ними у 2008–2018 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [6-7].

Спостерігається значне зростання депозитних сертифікатів, які були емітовані НБУ, за 2015-2018 роки, зумовлені насамперед наявністю підвищеного рівня ліквідності в аналізованій період і високими відсотковими ставками за представленими депозитними сертифікатами НБУ. Для 2008 р. характерним є те, що відсотки за ними були досить високими, проте збільшення розмірів депозитних сертифікатів все ж таки не спостерігалось, адже це було результатом підвищення дефіциту ліквідності.

У результаті проведеного дослідження ідентифіковані основні фактори внутрішніх дисбалансів банківської системи України, зокрема: залежність ресурсної бази від зовнішніх запозичень і зростання частки іноземного капіталу в представленій структурі капіталу національної банківської системи; зниження рівня капіталізації банків, що негативно впливає на їхню фінансову стабільність; низька якість банківських активів, що негативно впливає на структуру кредитного портфеля; несприятлива ринкова кон'юнктура й неефективність заходів фінансової політики; проведення політики щодо форсованого підвищення доходів населення, не враховуючи показники зростання продуктивності праці й забезпечення товарною масою; уповільнене зростання доходів і споживчого кредитування, як наслідок зростання неконтрольованих банківських позик тощо.

У результаті проведеного аналізу зроблені проміжні висновки, що діяльність НБУ за аналізований період характеризується високою прибутковістю (2014–2018 рр.), у свою чергу, спостерігається збитковість діяльності комерційних банків. Враховуючи зміни фінансового режиму, НБУ орієнтувався на регулювання наявної зайвої ліквідності банків не кардинальною зміною нормативів для обов'язкового резервування, а проводячи випуск депозитних сертифікатів, цим самим відводячи ключову роль передусім відсотку за депозитними сертифікатами на 14 днів. Такий

інструмент зумовив відчутне зростання розмірів депозитних операцій й динамічне зростання витрат за відсотками. У свою чергу, доходи, які отримані від операцій із фінансовими активами в іноземній валюті, суттєво перекидали відсоткові витрати й зумовлювали прибуткову діяльність НБУ. Саме тому зміни у фінансовій політиці й фінансовому регулюванні насамперед позитивно вплинули на діяльність центрального банку країни.

У результаті проведеного дослідження ідентифіковані основні фактори внутрішніх дисбалансів банківської системи України, зокрема: залежність ресурсної бази від зовнішніх запозичень і значна частка іноземного капіталу в структурі капіталу банківської системи України; зниження рівня капіталізації банків, що негативно впливає на їхню фінансову стабільність; низька якість банківських активів, що негативно впливає на структуру кредитного портфеля; несприятлива ринкова кон'юнктура й неефективність заходів фінансової політики; проведення політики щодо форсованого підвищення доходів населення, не враховуючи показники зростання продуктивності праці й забезпечення товарною масою; уповільнене зростання доходів і споживчого кредитування, як наслідок зростання неконтрольованих банківських позик тощо.

У роботі запропоновано методичний підхід до оцінки результативності фінансового регулювання банківської системи в Україні (рис. 3) з використанням апарату інтегрального оцінювання протягом 2010-2018 років за формулою (1)-(2), результати розрахунку якої представлені на рис. 4. В основу методики покладено реалізацію трьох етапів: 1) формування переліку показників (кредитно-фінансова взаємодія на міжбанківському ринку; результативності реалізації функцій банківського сектору; структурних змін і фінансових диспропорцій у банківському секторі; індикатори оцінки результатів діяльності системних банків) з метою проведення оцінювання результативності фінансового регулювання банківської системи, враховуючи критерій відсутності більш тісного лінійного зв'язку між цими складовими; 2) інтегральне оцінювання результативності фінансового регулювання банківської системи в розрізі запропонованих показників; 3) формування шкали для інтегральних показників оцінки результативності фінансового регулювання банківської системи на основі методу «золотого перетину».

$$K_i = \sum_{l=1}^n w_l z_{il}, \quad (1)$$

де z_{il} – стандартизована оцінка l -го показника в кількісному виразі i -ої складової (компоненти) фінансового регулювання банківської системи;

w_l – коефіцієнт важливості l -го показника для i -ої складової

$$w_l = \frac{\delta_l}{\sum_{l=1}^n \delta_l}, \quad (2)$$

де δ_l – дисперсія для l -го показника i -ої складової фінансового регулювання банківської системи;

n – загальна кількість показників, за якими проводиться оцінка i - та складова фінансового регулювання банківської системи.

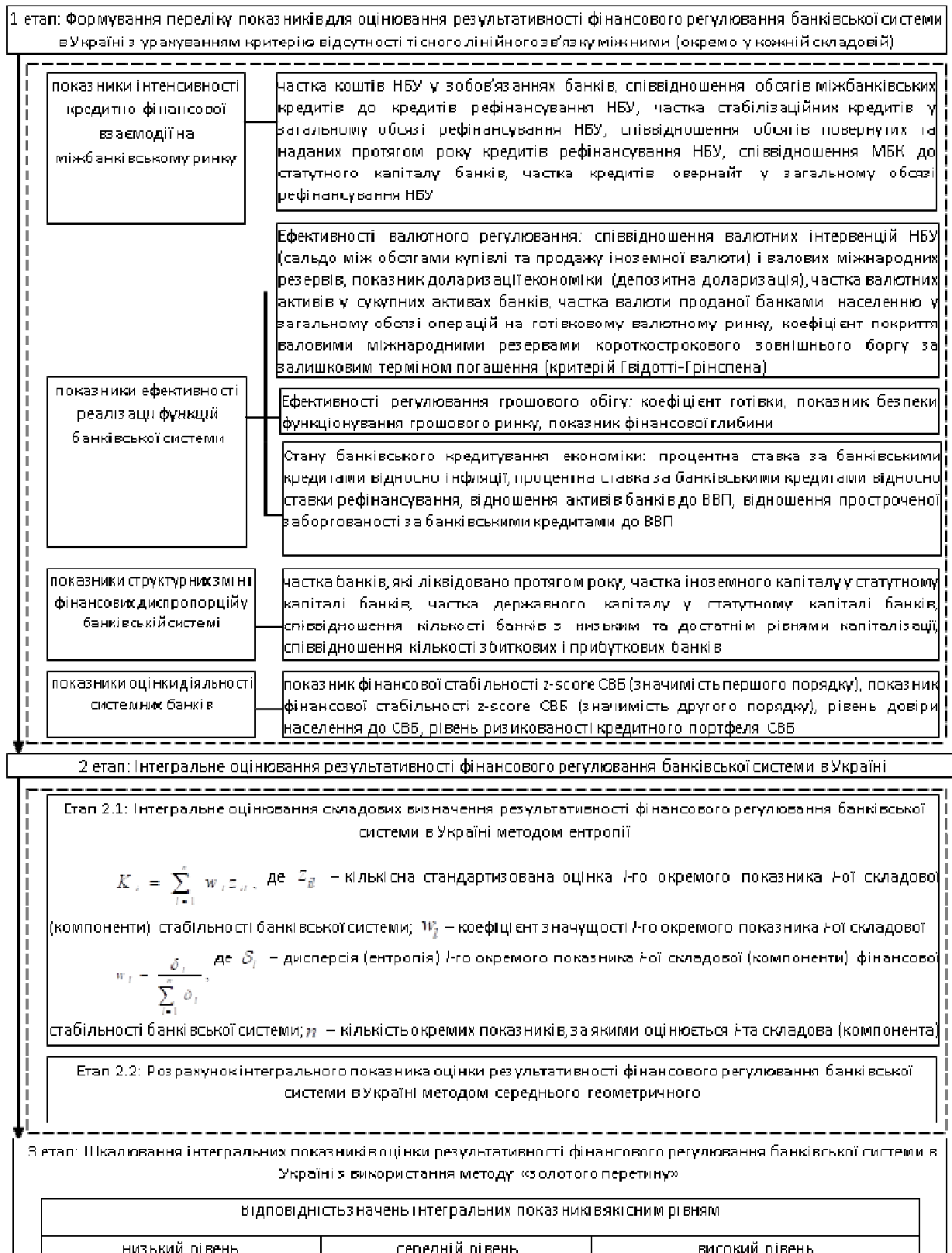

Рис. 3. Концептуалізація складових методичного підходу до оцінки результативності фінансового регулювання банківської системи в Україні

Джерело: побудовано автором на основі [4].

Співвідношення кількісних значень представлених інтегральних показників оцінки результативності фінансового регулювання банківської системи з високим, середнім і низьким рівнями проведено на основі використання методу «золотого перетину».

Встановлено, що найнижчі значення загального інтегрального показника оцінки результативності фінансового регулювання банківської системи в Україні припадають на 2014-2015 роки, що засвідчує про наявність у банківській системі значних дисбалансів і неспроможність реалізації покладених на неї функцій. У свою чергу, критичний рівень (0,242) був характерний для 2015 року. Однією з ключових причин виникнення такої ситуації була неплатоспроможність ПАТ «Дельта банк», значне погіршення фінансового стану інших банків та суттєвий вплив строкових депозитів.

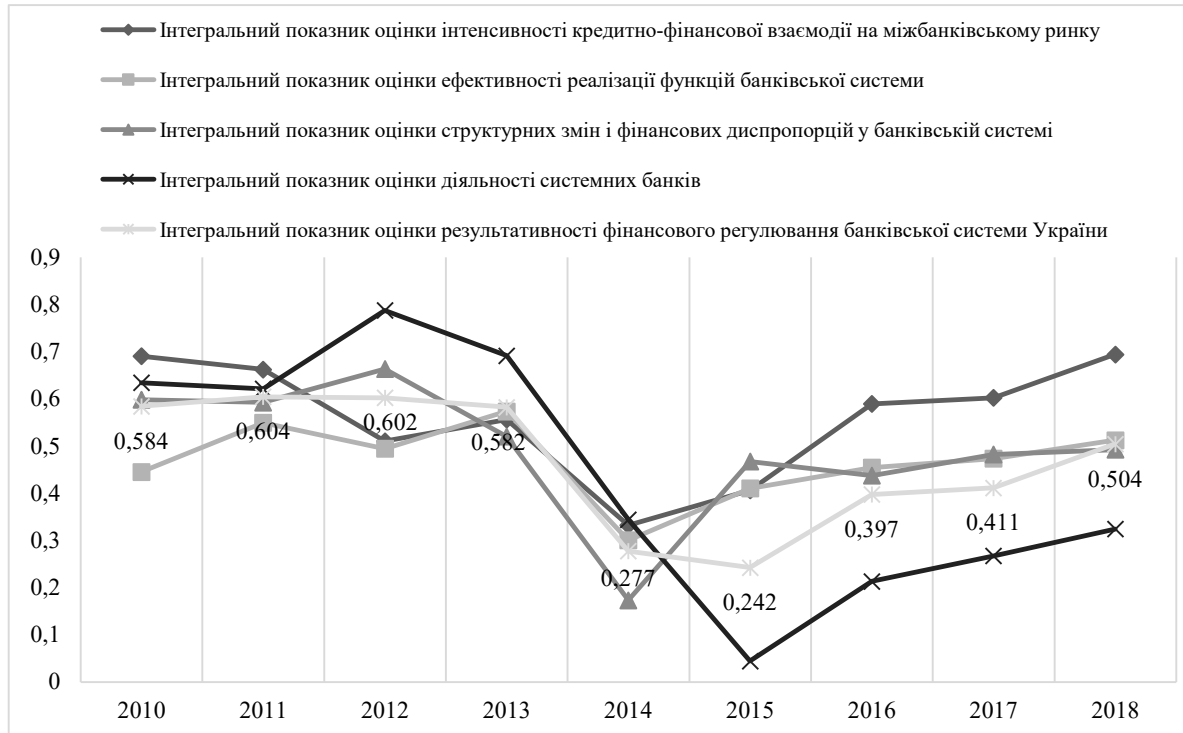

Рис. 4. Динаміка результативності фінансового регулювання банківської системи в Україні за 2010–2018 роки

Джерело: розраховано на основі офіційних даних Національного банку України.

Практичне значення запропонованого методичного підходу до оцінки результативності фінансового регулювання банківської системи полягає у наступному: представлені для аналізу показники враховують найважливіші аспекти щодо функціонування банківської системи та особливості прояву властивості емерджентності; використання градації для рівнів інтегральних показників, які відповідають визначеним напрямом оцінки та інтерпретують результативність фінансового регулювання банківської системи, дозволяють визначати найбільш проблемні зони під час проведення моніторингу її стану.

Висновки і пропозиції. Аналіз діючої практики фінансового регулювання банківської системи України засвідчив наявність таких проблем та деформацій у її функціонуванні: високий рівень залежності ресурсної бази від зовнішніх запозичень; зростання темпів інфляції, девальвація гривні; низька якість банківських активів; низький рівень капіталізації банків; несприятлива ринкова кон'юнктура і неефективність антикризових заходів; політична нестабільність та інші. Такі негативні тенденції призвели до зниження фінансової стійкості банківської системи. Значна девальвація гривні призвела до зниження рівня доларизації активів і кредитів, але практично не вплинула на рівень доларизації депозитів, адже вкладники намагалися вберегти свої фінансові ресурси від знецінення.

Запропоновано науково-методичний підхід до оцінювання результативності фінансового регулювання банківської системи України, який дозволяє визначити її стан у поточній і довгостроковій перспективі. Розроблений методичний підхід передбачає реалізацію таких етапів: формування показників (кредитно-фінансова взаємодія на міжбанківському ринку; результативності реалізації функцій банківського сектору; структурних змін і фінансових диспропорцій у банківському секторі; індикатори оцінки результатів діяльності системних банків); інтегральне оцінювання результативності фінансового регулювання банківської системи у розрізі запропонованих показників; формування шкали інтегральних показників оцінки результативності фінансового регулювання банківської системи.

Список використаних джерел

1. Барановський О. І. Філософія безпеки : монографія : у 2 т. Т. 2. Безпека фінансових інститутів. Київ : УБС НБУ, 2014. 715 с.
2. Дмитрова О. С. Класифікація загроз та ризиків економічної безпеки банку. *Ефективна економіка*. 2015. № 11. С. 126–132. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4599>.
3. Коковихіна О. О., Олійник А. Ю. Ідентифікація загроз фінансовій безпеці банку. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 50. С. 329–333.
4. Лесик В. О., Безродна О. С. Теоретико-методичні аспекти оцінювання фінансової стабільності банківської системи. *Проблеми економіки*. 2017. № 2. С. 251–262.
5. Лісняк А. Є. Чинники фінансової безпеки банків. *Вісник університету банківської справи*. 2017. № 3(30). URL: <http://visnuk.ubsnbu.edu.ua/article/view/124469>.
6. Міністерство фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua/ua>.
7. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/control/uk/auction/details>.
8. Новий бізнес. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/saygun/chim-horosha-likvidatsija-bankiv-485347>.

References

1. Baranovskyi, O. I. (2014). *Filosofiiia bezpeky [The philosophy of security]* (Vols. 2). Kyiv: UBS NBU [in Ukrainian].
2. Dmytrova, O. S. (2015). Klasyfikatsiia zahroz ta ryzykiv ekonomichnoi bezpeky banku [The classification of threats and risks Economic Security Bank]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 11, 126–132. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4599>.
3. Kokovikhina, O. O. (2015). Identyfikatsiia zahroz finansovii bezpetsi banku [Identification of threats to the financial security of the bank]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti – Bulletin of Transport Economics and Industry*, 50, 329–333 [in Ukrainian].
4. Lesyk, V. O., Bezrodna, O. S. (2017). Teoretyko-metodychni aspekty ocynyuvannya finansovoyi stabilnosti bankivskoyi systemy [Theoretical and methodological aspects of assessing the financial stability of the banking system]. *Problemy ekonomiky – Problems of the economy*, 2, 251–262 [in Ukrainian].
5. Lisniak, A. Ye. (2017). Chynnyky finansovoi bezpeky bankiv [Factors of financial security of banks]. *Visnyk universytetu bankivskoi spravy – Bulletin of the University of Banking*, 3 (30). Retrieved from <http://visnuk.ubsnbu.edu.ua/article/view/124469>.
6. Ministerstvo finansiv Ukrainy [Ministry of Finance of Ukraine]. Retrieved from <https://minfin.com.ua/ua>.
7. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine]. Retrieved from <https://bank.gov.ua/control/uk/auction/details>.
8. Novyi biznes [New business]. Retrieved from <https://biz.nv.ua/ukr/experts/saygun/chim-horosha-likvidatsija-bankiv485347>.

Казарян Олександра Генріхівна – здобувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14035, Україна).

Казарян Александра Генриховна – соискатель кафедры бухгалтерского учета, налогообложения и аудита, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14035, Украина).

Kazaryan Oleksandra – Candidate of the Department of Accounting, Taxation and Audit, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14035 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: shestakovska27@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8456-9170>